

החלטת סגן הממונה על המשמעת – פסק דין

1. הנקבלת תלמידת שנה א' לתואר מוסמך בפקולטה לניהול. על פי כתב הקובלנה, בפגרת החורף התקיימה בחינה באחד הקורסים אליהם הייתה רשומה הנקבלת, בהשגחה מקוונת (בזום). במהלך הבחינה, כך נטען, התנתקה הנקבלת מהזום למשך כ-20 דקות, וזאת מבלי שיצרה קשר בטלפון החירום על מנת להסביר מדוע התנתקה. בכך מייחס כתב הקובלנה לנקבלת עבירה של הפרת הוראות בבחינה (סעיף 29.4 לתקנון המשמעת – סטודנטים (תשס"ח); להלן – התקנון).
2. בדיון ההקראה שנערך בפניי כפרה הנקבלת בעבירת הפרת ההוראות, ובדיון ההוכחות הציגה את גרסתה למסכת האירועים. הנקבלת הייתה בסמסטר הראשון לתואר, וזו הייתה בחינתה הראשונה בזום, בו אין לה ניסיון עבודה קודם – ומכאן הטעות הטכנית שהובילה לניתוקה מהוידאו למשך כ-20 דקות.
3. הבנת הגרסה העובדתית של הנקבלת דורשת פירוט מסוים. צורת המבחן הייתה מורכבת ודרשה פתיחה של מספר מסכים במקביל (אקסל עם דרך הפתרון, קובץ וורד עם התשובות, ושרת הבחינות עם השאלות למרצים). את הבחינה עצמה הנקבלת ביצעה מהמחשב השולחני; ואת הטלפון הנייד, ששידר בוידאו לזום לצרכי פיקוח על טוהר הבחינה, הציבה על חצובה מאחוריה. בשלב מסוים, כך נטען, המחשב השולחני – עליו כזכור כתבה את המבחן – נתקע, והיא נאלצה לאתחלו מחדש. לאור זאת, פנתה הנקבלת בצ'אט שבתוכנת הזום, מהטלפון הנייד שמאחוריה, למשגיח, ועדכנה על האתחול מחדש של המחשב השולחני. הנקבלת, לדבריה, חזרה מדי כמה דקות לצ'אט שבזום כדי לראות אם יש תשובה – ובאחת הפעמים התברר לה כי בטעות כיבתה את הוידאו שבזום בזמן שכתבה למשגיח על נפילת המחשב השולחני.¹ משגילתה שהמצלמה בסלולרי כבויה הנקבלת הדליקה אותה בחזרה.
4. הנקבלת, איפוא, טוענת כי כיבתה את הוידאו שבתוכנת הזום בטעות, בעת שעדכנה את המשגיח בצ'אט הזום על תקלה טכנית במחשב השולחני. בפרק זמן זה נותרה מחוברת, באודיו ולא בוידאו, והבחינה בכך שהוידאו כבה רק לאחר מספר דקות. בזמן זה, המשגיח (או אדם אחר מטעם הפקולטה) לא פנה אליה בכריזה, צ'אט או טלפון, והסב את תשומת לבו לכך שהוידאו שלה כבוי. כך, לא הייתה לה דרך לדעת שהוידאו שלה כבוי (עד שניגשה לצ'אט וגילתה זאת בעצמה).
5. הקבילה לא חלקה, ככלל, על גרסת הנקבלת. הצדדים חלוקים, עם זאת, בדבר העונש הראוי. הקבילה עתרה לפסילת הבחינה – העובדה שהנקבלת התנתקה מההשגחה המקוונת לזמן לא מבוטל, כך נטען, מטילה צל על טוהר הבחינה. הקבילה הפנתה לתיקים דומים אחרים בהם הייתה התרשלות בשמירה על הוראות המבחן – כגון מקרים בבחינות עם השגחה פיזית, בהן נבחנים נתפסו עם טלפון סלולרי בניגוד להוראות. לפחות בחלק ממקרים אלו הענישה כללה גם את פסילת הבחינה.
6. הנקבלת, מנגד, טענה לזיכוי מעבירת הפרת ההוראות, או, לכל היותר, הרחקה על תנאי ללא פסילת הבחינה. הנקבלת הבחינה את עניינה מתיקים בהם נבחנים בהשגחה פיזית נתפסו עם טלפון, תוך שהיא מלינה על התנהלות הפקולטה במקרה – הייתה לטענתה חובה אקטיבית של הפקולטה להעיר לה, בכריזה או בשיחה, על ניתוק הוידאו, ולמנוע מצב של ניתוק ממושך. לבסוף, הנקבלת מסרה כי פסילת הבחינה בעניינה (בה ממילא קיבלה ציון בינוני) משמעותה, הלכה למעשה, פסילת הקורס – שכן הפורמט של הבחינה והקורס השתנו.
7. להשלמת התמונה, ביקשתי מהצדדים התייחסות לפסקי דין קודמים בסיטואציות של תפיסת טלפון בבחינה פיזית. כמו-כן, עיינתי בסרטון הבחינה וביקשתי הבהרה עובדתית מסוימת לגבי (ראו פסקאות 12-16 להלן).

¹ כדברי הנקבלת בדיון: "אתה צריך ללחוץ על הצ'אט והכפתור של השתק והוידאו הוא קרוב".

8. עבירת הפרת ההוראות : מצאתי לנכון להרשיע הנקבלת בהפרת ההוראות. דומה שאין מחלוקת מהותית בין הצדדים לגבי עיקרי העובדות, ומכל מקום, גם לגרסת הנקבלת היא כיבתה את המצלמה ונותרה ללא וידאו במשך זמן לא-מבוטל. אפשר כמובן שמדובר בטעות טכנית ו/או התרשלות שנובעת מחוסר היכרות עם פורמט הבחינות המקוונות. אפשר גם שלפקולטה יש אשם תורם מסוים, שכן יכלה "להקטין הנזק" ולבקש מהנקבלת להדליק הוידאו בחזרה בזמן אמת. אך בניגוד לעבירת ההונאה, הרשעה בעבירת הפרת ההוראות אינה דורשת הוכחת יסוד נפשי לפי אמת המידה המחמירה של "מעבר לכל ספק סביר" (וראו גם סעיף 57.4 לתקנון). על כן, גם אם מדובר בטעות טכנית בתום לב, מצאתי לנכון להרשיע את הנקבלת בהפרת ההוראות הבחינה. מכאן לשאלת העונש.

9. העונש הראוי : הצדדים חלוקים בשאלת העונש. הסיטואציה הקרובה ביותר לענייננו היא זו שבה נתפס טלפון ברשות נבחן בבחינה פיזית. פסקי הדין אליהם הפנו הצדדים מצביעים על המגמה הבאה בסיטואציות אלו.² במקרים בהם הפרת ההוראות, כלומר, הכנסת הטלפון לבחינה, נעשתה מתוך שכחה, שגגה או אי-ידיעה – לא נפסלה הבחינה, ולרוב נפסק עונש של נזיפה ביחד עם הרחקה על תנאי. כאשר להפרת ההוראות נלווה יסוד נפשי או חשד להונאה – למשל הסתרת הטלפון בחולצה, ויציאה לשירותים פעמים רבות במהלך הבחינה – נפסק לרוב גם עונש של פסילת הבחינה.³

10. האנלוגיה בין מקרים בהם הוכנס טלפון לבחינה פיזית למקורנו – כיבוי וידאו בבחינה מקוונת – כמובן אינה מושלמת. על פני הדברים, בהשוואה לסיטואציית הטלפון, קל יותר לאתר הפרות של כיבוי וידאו בבחינות מקוונות. אכיפה אפקטיבית יותר עשויה להצדיק עונש קל יותר (ולהיפך).⁴ כך או כך, אין כאמור מחלוקת מהותית על גרסתה העובדתית של הנקבלת. מדובר בטעות טכנית, שמקורה ברשלנות וחוסר ניסיון, ושהחמרה על ידי התנהלות הפקולטה. על כן ניתן להסתפק בענייננו בנזיפה והרחקה על תנאי, ללא פסילת הבחינה.

11. אני מרשיע, איפוא, את הנקבלת בהפרת ההוראות וגוזר את עונשה כדלקמן :

א. נזיפה.

ב. הרחקה על תנאי מן האוניברסיטה של שני סמסטרים למשך שנתיים.

למען הסר ספק, העונש לא כולל את פסילת הבחינה הרלוואנטית.

12. לסיום – הערה לגבי גרסתה העובדתית של הנקבלת והתנהלות הפקולטה : לגרסת הנקבלת, בפרק הזמן הרלוואנטי היא לא התנתקה מהזום אלא רק כיבתה את הוידאו (בטעות). גרסה זו הציגה הנקבלת עוד בהליכים שקדמו להגשת הקובלנה. מנגד, בתלונה ובכתב הקובלנה הטענה היא שהנקבלת הייתה מנותקת מהזום לגמרי. בסרטון הבחינה, בפרק הזמן הרלוואנטי, הנקבלת לא מופיעה כ"חלון ריק", וניראה שהיא התנתקה מהזום לגמרי (ולא רק כיבתה את המצלמה). לפיכך, סרטון הבחינה, עליו מבוססת התלונה והקובלנה, נמצא במתח מסוים עם גרסת הנקבלת.

13. ביקשתי מהצדדים הבהרות לגבי גרסתה העובדתית של הנקבלת – האם הייתה מחוברת לזום עם מצלמה כבויה ; או שהתנתקה מהזום. לשאלה זו יש חשיבות בעיני. היא מצביעה למשל על אמינות גרסתה של הנקבלת ; על טענתה כי באותו זמן סברה כי היא מחוברת כראוי (כי שמעה רעשים דרך הזום גם כשמצלמתה הייתה כבויה) ; ועל טענתה כי כיבתה את הוידאו בשוגג.

² אציין שכל פסקי הדין אליהם הפנו הצדדים נסגרו בהסדרי טיעון.

³ וראו למשל פסקי הדין ב-7/2020 ; 48/2018 ; 9/2018 ; 15/2020 ; 11/2019 ; 7/2020 ; 54/2016.

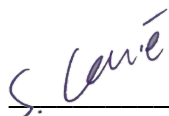
⁴ אכן, הקושי שבאיתור עבירת הונאה בסיטואציות של בחינות מקוונות מצדיק את החמרת הענישה, ראו למשל הדיון הקצר בעניין Gary. S. Becker, *Crime and Punishment: An Economic Approach*, 76, 75/2020 (א) ; וכן באופן כללי יותר לגבי אכיפה וענישה, J. POL. ECON. 169 (1968).

14. הנקבלת עמדה על גרסתה כי בפרק הזמן הרלוואנטי הייתה מחוברת בזום, אם כי ללא וידאו. הנקבלת סברה שהגדרות ההקלטה כללו משתמשים מצולמים בלבד – ולכן, באותו פרק זמן לא מופיע "חלון ריק" תחת שמה.

15. מהפקולטה לניהול נמסר שאין באפשרותם להבהיר את הסיטואציה העובדתית. למשל, לא ניתן, כך נטען, לבדוק האם הנקבלת שלחה צ'אט ובו היא מודיעה על אתחול מחדש; ולא ניתן להוציא "דוח נוכחות" מהזום.

16. בנסיבות אלו לא נסתרת גרסתה העובדתית של הנקבלת. יחד עם זאת, התנהלות הפקולטה באשר לבירור העובדתי מעוררת תמיהה. התנהלות זו מצטרפת ל"אשם התורם" של הפקולטה במקרה עצמו. כזכור, הנקבלת נעלמה מהמסך לכ-20 דקות, ללא תגובה. דומה שניתן בנקל לבחון – להזים או לאשש – את גרסתה העובדתית של הנקבלת. כך, למשל, על ידי בחינת הגדרות ההקלטה (האם משתמשים עם וידאו כבוי מופיעים בסרטון ההקלטה או לא). על אף הבקשה מבית דין זה להבהרת העובדות הפקולטה לא טרחה לבצע בירור עובדתי זה – וחבל.

פסק הדין ניתן היום, 8.6.2021, בהיעדר הצדדים.

ד"ר שי נ. לביא

ס' הממונה על המשמעת